

Фарбований лис (адаптована версія)

Іван Франко

Казка

Жив собі в однім лісі Лис Микита, хитрий-прехитрий. Скільки разів гонили його стрільці, цькували його хортами, ставили на нього капкани або підкидали йому отруєного м'яса, нічим не могли його доконати. Лис Микита сміявся собі з них, обминав усякі небезпеки, ще й інших своїх товаришів остерігав. А вже як вибереться на лови — чи то до курника, чи до комори, то не було сміливішого, вигадливішого чи спритнішого злодія. Дійшло до того, що він у білий день вибирався на полювання й ніколи не вертався з порожніми руками. Незвичайне щастя і його хитрість зробили його страшенно гордим. Йому здавалося, що нема нічого неможливого для нього.

— Що ви собі думаєте! — похвалявся він перед своїми товаришами.— Досі я ходив по селах, а завтра в білий день піду до міста і просто з базару курку вкраду.

— Ет, не говори дурниць,— умовляли його товариші.

— Що дурниць! Ану, побачите! — гарячкував Лис.

— Побачимо або й не побачимо. Там собаки зграями по вулицях бігають. То вже хіба ти обернешся в блоху, щоб тебе не побачили й не роздерли.

— От побачите, і в блоху не перевернуся, і не розірвуть мене,— вів своє Лис і задумав завтра побігти до міста і з базару вхопити курку.

Але цим разом бідний Микита таки помилився.

Поміж коноплями та кукурудзою він безпечно заліз аж до передмістя: огородами, перескакуючи плоти та ховаючися між яриною, дійшов аж на середину міста. Але тут біда. Треба було хоч на мить вискочити на вулицю, збігати на базар і вернутись назад. А на вулиці й на базарі крик, шум, гамір, вози скриплять, колеса гуркотять, коні гримлять копитами, свині кувічуть — одним словом, клекіт такий, якого наш Микита і в сні не бачив, і в гарячці не чув.

Але що робити? Наважився, то треба кінчити, що почав. Посидівши годин зо дві в бур'яні під плотом, він звик трохи до того гамору. Позбувшись першого страху та роздивившись потроху, куди й як найкраще бігти, Лис Микита набрався відваги, розбігся й одним духом скочив через пліт на вулицю. Вулицею йшло та їхало людей багато. Стояла курява. Лиса мало хто й запримітив, і нікому до нього не було діла. А Микита тому й рад. Знітився, скулився та ровом як чкурне просто на базар, де довгим рядом сиділи жінки, держачи в решетах та в кошиках на продаж яйця, масло, свіжі гриби, полотна, курей, качок і інші такі гарні речі.

Але не встиг він добігти до базару, коли йому назустріч біжить Пес, з іншого боку надбігає другий, а там бачить третього. Псів уже наш Микита не одурить. Зараз пронюхали, хто він, загарчали та як кинуться до нього. Наш Микита закрутився, мов муха в окропі: що тут робити? Куди дітися? Не довго думаючи, він шмигнув у найближчі одчинені ворота, а з воріт на подвір'я. Зіщулився тут і роздивляється, куди б

його сховатися. А сам наслухає, чи не біжать Пси. Ого! Чути їх! Уже близько! Бачить Лис, що на подвір'ї в кутку стоїть якась діжа. От він, не довго думаючи, скік у діжку та й сховався. Щастя мав, бо ледве він щез у діжі, коли прибігли цілою купою Пси, гавкаючи, гарчачи, нюхаючи.

— Тут він був! Тут він був! Шукайте його! — кричали передні.

Ціла юрба кинулася по невеликому подвір'ю, по всіх закутках гребуть, нюхають, дряпають — Лиса й сліду нема. Кілька разів підходили й до діжі. Але негарний запах, який ішов від неї, відганяв їх. Врешті, не знайшовши нічого, вони побігли геть. Лис Микита був урятований.

Урятований, але як!

У діжі, що так несподівано стала йому в пригоді, було більше як до половини синьої, густої, на олії розведеної фарби. Бачите, в тім домі жив маляр, що фарбував будинки, паркани та садові лави.

Завтра він мав фарбувати якийсь великий паркан і відразу розвів собі цілу діжку фарби та й поставив її в кутку на подвір'ї, щоб мати на завтра готову. Вскочивши в цей розчин, Лис Микита в першу хвилину пірнув у нього з головою і мало не задушився, але потім, діставши задніми ногами дна бочки, став собі так, що все його тіло було затоплено в фарбі, а тільки морда, така синя, трошечки стирчала з неї. Отак він виждав, поки минула страшна небезпека. Серце в бідолахи билось сильно, голод крутив кишки, запах олії душив його, але що було робити! Добре, що живий. Та й то ще хто знає, що буде? Що, як надійде господар бочки і застане його тут?

Майже вмираючи зі страху, бідний Лис Микита мусив сидіти в фарбі тихо аж до вечора, добре знаючи, що коли тепер, у такім вигляді, з'явитися на вулиці, то вже не тільки Пси, а й люди кинуться за ним і не пустять його живого. Аж коли смеркло, Лис Микита прожогом вискочив із свого незвичайного купелю, перебіг вулицю і, не помічений ніким, ускочив до садка. А звідси бур'янами, через перелази, через капуста та кукурудзи чкурнув до лісу. Довго ще тяглися за ним сині сліди, поки фарба не стекла трохи та не висохла. Вже добре стемніло, коли Микита добіг до лісу, і то не з того боку, де була його хата, а з протилежного. Був голодний, змучений, ледве живий. Додому ще треба було бігти зо дві милі, але на це в нього не стало вже сили. Тому, підкріпившись трохи кількома яйцями, які знайшов у гнізді Перепелиці, він ускочив у першу-ліпшу порожню нору, розгорнув листя, зарився в ньому з головою і заснув, справді як після купання.

Чи пізно, чи рано прокинувся він на другий день, цього вже в книгах не записано. Вставши од сну, позіхнувши смачно і сплюнувши тричі в той бік, де вчора була йому немила пригода, він обережненько, лисячим звичаєм, виліз із нори. Глип-глип! Нюх-нюх! Усюди тихо, спокійно, чисто. Заграло серце в Лисячих грудях.

"Саме добра пора на полювання", — подумав.

Але в ту хвилину зиркнув на себе — лишенько! Аж скрикнув бідолаха. А це що таке? З переляку він кинувся тікати, але сам від себе не втечеш. Зупинився і знову придивляється: та невже це я? Невже це моя шерсть, мій хвіст, мої ноги? Ні, не впізнає,

не впізнає та й годі. Якийсь дивний і страшний звір, синій-синій, з препоганим запахом, покритий не то лускою, не то їжаковими колючками, а хвіст у нього — не хвіст, а щось таке величезне, а важке, мов довбня, і також колюче. Став мій Лис, оглядає те чудовище, що зробилося з нього, обнюхується, пробує обтріпатися — не може. Пробує обкачатися в траві — не може. Пробує дряпати з себе ту луску кігтями — болить, але не пускає. Пробує лизати — не йде. Побіг до калюжі, скочив у воду, щоб обмити фарбу,— де тобі! Фарба олійна, вночі у теплі засохла добре, не пускає. Роби, що хочеш, брате Микито!

Де не взявся Вовчик-братик. Ще вчора він був добрим знайомим нашого Микити, але тепер, побачивши нечуваного синього звіра, всього в колючках та з таким здоровенним, мов із міді вилитим, хвостом, він аж завив з переляку, а отямившись, почав утікати,— ледве хлипає. Натрапив у лісі Вовчицю, далі Ведмедя, Кабана, Оленя — всі його питають, що з ним, чого він так утікає, а він тільки хлипає, баньки витріщив та знай тільки лепече:

— Он там... Он там... Он там... Ой, та й страшне ж! Ой, та й люте ж!

— Та що, що таке? — допитують його знайомі.

— Не знаю... не знаю... Ой, та й страшне ж! Що за диво! Зібралось навколо чимало звіра, заспокоюють його, дали води напитися. Мавпа Фрузя вистригла йому три жменьки волосся між очей і пустила на вітер, щоб так і його переполох розвіявся. Але де тобі, все дарма! Бачачи, що з Вовком біда, звірі вирішили йти усі разом у той бік, де показував Вовк, і подивитися, що там таке страшне. Підійшли до того місця, де все ще крутився Лис Микита, зиркнули собі та й кинулися врозтіч. Де ж пак! Такого звіра ні видано, ні чувано, відколи світ світом і ліс лісом. А хто там знає, яка в нього сила, які в нього зуби, які кігті і яка його воля?

Хоч і як тяжко турбувався Лис Микита своїм новим виглядом, а все-таки він добре бачив, яке враження зробив його вигляд на Вовка та інших звірів.

"Гей,— подумав собі хитрий Лис.— Та це не погано, що вони мене так бояться. На цьому можна добре виграти. Стійте лишень, я вам покажу себе".

І, піднявши вгору хвіст, гордо надувшись, він пішов у глиб лісу, де знав, що є місце, де сходяться всі лісові звірі. Тим часом поголоска про нового й страшного звіра розійшлася геть по всьому лісі. Всі звірі, що жили в тім лісі, хотіли хоч здалека подивитися на нового гостя, але ніхто не смів підступити ближче. А Лис Микита мов і не бачить цього, йде собі поважно, мов у глибокій задумі, а прийшовши на середину звіриного майдану, сів на тім пеньку, де звичайно любив сидіти Ведмідь. Сів і жде. Не минуло й півгодини, як навколо майдану насходилося звірів і птахів видимо-невидимо. Всім цікаво знати, що воно за проява, і всі бояться її, ніхто не сміє приступити. Стоять здалека, тремтять і тільки чекають хвилини, щоб дати драпака. Тоді Лис перший заговорив до них ласкаво:

— Любі мої, не бійтеся мене. Приступіть ближче, я хочу вам щось дуже важливе сказати.

Але звірі не підходили, і тільки Ведмідь, ледве-ледве переводячи дух, запитав:

— А ти ж хто такий?

— Підступіть ближче, я вам усе розповім, — лагідно й солодко говорив Лис. Звірі трохи наблизилися до нього, але зовсім близько — не наважилися.

— Слухайте, любі мої, — говорив Лис Микита, — і радійте! Сьогодні рано святий Миколай виліпив мене з небесної глини, придивіться, яка вона блакитна. І, ожививши мене своїм духом, мовив: "Звіре Гостромисле! В звірячій царстві запанував нелад, несправедливий суд і неспокій. Ніхто там не певний за своє життя і своє добро. Йди на землю і будь царем звірів, заводь лад, суди по правді і не допускай нікому кривдити моїх звірів".

Почувши це, звірі аж у долоні сплеснули.

— Ой Господи! Так це ти маєш бути нашим царем?

— Так, дітоньки, — поважно мовив Лис Микита.

Нечувана радість запанувала в звіриній царстві. Зараз кинулися робити порядки. Орли та Яструби наловили Курей, Вовки та Ведмеді нарізали Овець, Телят і нанесли цілу купу перед нового царя. Він узяв часточку собі, а решту по справедливості розділив між усіма голодними. Знов радість запанувала, почулися подяки. От цар! От добрий! От премудрий! Та за таким царем ми проживемо віки вічні, мов у Бога за дверима!

Пішли дні за днями. Лис Микита був добрим царем, справедливим і м'якосердим, тим більше, що тепер не треба було самому ходити на лови, засідати, мордувати. Все готове, зарізане, навіть обскубане і обпатране приносили йому послужливі міністри. Та й справедливість його була така, як звичайно у звірів: хто був дужчий, той кращий, а хто слабший, то ніколи не вигравав справи.

Жили собі звірі під новим царем зовсім так, як і без нього: хто що зловив або знайшов, той їв, а хто не зловив, той був голодний. Кого вбили мисливці, той загинув, а хто втік, той радів, що живе. А проте всі були дуже раді, що мають такого мудрого, могутнього і ласкавого царя, а надто такого несхожого на всіх інших звірів.

І Лис Микита, зробившись царем, жив собі, не тужив. Тільки одного боявся, щоб фарба не злізла з його шерсті, щоби звірі не пізнали, хто він є справді. Для того він ніколи не виходив у дощ, не йшов у гущавину, не чухався і спав тільки на м'якій перині. І взагалі він пильнував, щоб нічим не показати перед своїми міністрами, що він є Лис, а не звір Гостромисл.

Так минув рік. Надходили роковини того дня, коли він став царювати. Звірі надумали врочисто святкувати той день і справити великий концерт. Зібрався хор з Лисів, Вовків, Ведмедів, написали чудову кантату, і ввечері після великих процесій, обідів і промов на честь царя хор виступив і почав співати. Чудо! Ведмеді ревли басом, аж дуби тряслися. Вовки витягали соло, аж вуха в'янули. Але як молоді Лисички в народних вбраннях задзявкотіли тоненькими тенорами, то цар не міг втриматися. Його серце було переповнене, його обережність заснула, й він, піднявши морду, задзявкав і собі по-лисячому. Господи! Що сталося? Всі співаки відразу затихли. Всім міністрам і слугам царським відразу мов полуда з очей спала. Та це ж Лис! Простісінький

фарбований Лис! Ще й паскудною олійною фарбою фарбований! Тьху! А ми собі думали, що він не знати хто такий! Ах ти, брехун! Ах ти, обманщик!

І, не згадуючи вже ні про його добродійства, ні про його хвалену мудрість, а люті за те, що так давали йому дурити себе, всі кинулися на нещасного Микиту і розірвали його на шматочки.